

Maar de Heere zal hem verderven door den geest zijnsmonds, en te niet maken door de verschijning zijner toekomst (2 Thess. 2). Alsdan zullen de hemelen scheuren en de Heere nederkomen, om Zijnen Naam aan Zijne wederpartijders bekend te maken. Alsdan neemt, wat de Schrift noemt, deze eeuw een einde, en breekt aan de toekomstende eeuw, die nimmer eindigt, waarin de nieuwe menscheit, de gemeente van Christus, van alle sonde, van alle begeerlijkheid verlost, zonder vlek of rimpel zal zijn.

Daarom zegt dan ook de heilige apostel Johannes: En de wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheid, maar die den wil van God doet blijft in der eeuwigheid. (1 Joh. 2: 17).

Maar ook die nieuwe menscheit zal niet wezen als de korrels zand aan het strand der zee, maar tot een lichaam, een gebouw, samengevoegd; een lichaam waarvan nu reeds is Christus het Hoofd, en de zijnen de leden; een gebouw, waarvan Hij nu reeds is het Fundament en de Hoeksteen, en de zijnen de steenen.

Maar ook die nieuwe menscheit zal door de van God voor haar in zijn eeuwigheid bepaalde wijze van schikking en orde tot een wereld, een kosmos zijn.

En daarom zegt dan ook de heilige apostel Paulus hier: De gedaante dezer wereld gaat voorbij.

Uit de steenen van het oude paleis zal, met verwoesting van wat onbruikbaar is, het nieuwe worden opgebouwd; uit de bloemen van de oude gaarde met verwoesting van wat verdorde, een nieuwe worden geplant; uit de pieren van het oude, maar niet verwoesting van wat valsche bleek, een nieuw snoer worden saamgegrepen.

Omtrent die andere „wijze van schikking“, die andere „gedaante“, belofte het God ons reeds nu eenige openbaring te schenken.

De huik en de spijzen, zegt de Apostel, God zal beide te niet doen (1 Kor. 6: 18).

De kinderen dezer eeuw trouwen en worden ten huwelijk gegeven, maar die waardig zullen geacht worden die eeuw te verwerven en de opstanding uit de dooden, zullen noch trouwen, noch ten huwelijk gegeven worden, want zij kunnen niet meer sterven, want zij zijn den engelen gelijk, zegt de Heere zelf (Luk. 20: 34 en 36).

En de groote stem die Johannes uit de hemelen hoorde, zegt: God zal alle tranen van hunne oogen afwischen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn weggedaan (Openb. 21: 4).

De gedaante dezer wereld gaat voorbij. Zoolang deze wereld nog is en zij in haar, hebt zij met hare „gedaante“ te rekenen, zij zijt er door uw God aan gebonden. Niet omdat die „gedaante“ voortblijft, moogt zij eigenmachtig doen alsof zij nu reeds niet meer bestaat, want zij is Gods „wijze van schikking“.

Dat deed men in Thessalonica, toen zij er het arbeiden om te eten staakten.

Dat deed men in Munster in de dagen van Jan van Leiden, toen zij er het huwelijk en het bezit opheven.

Maar zij hebt ook niet de gedaante dezer tijdelijke wereld voor de gedaante der eeuwige te houden.

Gij zijt er ook weer niet zoo aan gebonden door uw God, en gij moogt er u zelf dus nog minder zoo aan binden, dat gij niet de menschen uit de gelijkenis aan het bezien van den akker, aan het beproeven van de vijf jukossen, door u gekocht, aan het genieten in de liefde der vrouw die gij getrouwd hebt, zoudt opofferen het Koninkrijk Gods; dat gij uw lachen en uw tranen kostelijker zoudt achten dan het bedroeven of verbliden van God.

Daarom schreef Paulus aan de Korintheers en zegt de Heere ook op den Oudejaarsavond tot U, dat wij vrouwen hebben, zoudt zij als niet hebbende, en wie weenen als niet weende en wie blijde zijn als niet blijde zijnde en wie koopen als niet bezittende; en wie deze wereld gebruiken als niet gebruikende, want de gedaante dezer wereld gaat voorbij.

Gebonden aan deze wereld en hare „gedaante“ zijt gij door uw God, als door Hem de visch aan het water en de vogel aan de lucht; maar niet gebonden als die gevangen uit de oudheid, wier hoofden zelfs niet vrij waren.

Daarom, buig op den Oudejaarsavond, ziende op het verleden, met den tollenaar uw hoofd diep voor uw God en bid: Wees mij zondaar genadig.

Maar ook, hef op den Oudejaarsavond, ziende op de toekomst, uw hoofd niet al Gods uitverloren opwaarts tot den hemel, omdat uw verlossing nabij is. Gerechtigdigt in Christus bloed verwacht ook gij immers een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, in welke gerechtigheid woont.

„In bindenstijf“

[NIEUWEJAAR.]

Hierom zal U ieder heilige aanbieden in bindenstijf: ja in eenen overloop van groote wateren, zullen zij hem niet aanraken. (Psalm 32: 6.)

Op het oogenblik dat weer een jaar van ons leven ten einde spoedt, en een nieuw, onzerk jaar in aantocht is, doorleven we bindenstijf, of wilt ge een tijd, die er op gericht is, om u uw God en uw God u te laten vinden.

Niet alsof de overgang van Kerstfeest op Nieuwjaar ons het hoogste der Godzaligheid ware. Ge kunt midden in het jaar, ge kunt elke week van het jaar, ge kunt elken dag een oogenblik doorleven, dat u veel machtiger aangrijpt en veel dieper toert. De kern der Godzaligheid hangt aan geen vaste dagen. De heerlijkheid der kinderen God is vrij.

Toch behoort daarom ook de omhuizing in den stroom des tijds, die elke jaarwisseling brengt, voor het leven der Godzaligheid haar betekenis,

en ge schaaft uzelfen zoo ge die betekenis onderschat.

Wat ge tegen te waken hebt is alleen, dat ge niet burgerlijk en geestelijk tegenover elken der stelt, en niet u opdringt, dat andere gedachten u naar het heilighdom roepen, maar dat de nacht die het jaar doet omgaan, u alleen in uw afwendig bestaan raakt.

Daarom spraken we van bindenstijf, om juist in die diep religieuze gedachte uw doorleven van de jaarwisseling met uw geestelijk bestaan ineen te doen vloeden.

In de verborgenheid van uw zielsbestaan strekt al uw Godzaligheid er zich naar uit, om „Goda“ verborgen omgang te vinden“. Hem te zoeken en van Hem gezocht te worden. En des wege smelt uw ernst bij het keeren van het jaar dan eerst met den ernst van heel uw geestelijke existentie saam, zoo ook die overgang uit het afgaande in het komende jaar voor u bindenstijf wordt in den heiligen zin van dat woord.

En tijd van God verordent, die van Hem is ingesteld om u te vinden, en die juist deswege een tijd moet zijn door u aangegrepen, om uw ziel te brengen tot het vinden van haar God.

En vinden niet van een kant, maar van beide kanten. Een tijd van vinden over en weder. En dat zoo, dat het de machtige arm van den tijd zelf is, die u omvangt, u omklemt en u stelt waar God u vinden wil, opdat Hij zou worden gevonden door u.

Nu scheelt de innigheid van dat vinden naar de thermometer van uw inwendig leven staat. „Hierom, zegt de Palmist, zal u ieder heilige aanbieden in bindenstijf“, en zoo is het natuurlijk, dat wie nog niet tot de heiligen te rekenen is, tot de werkelijke aanbidding ook in dien bindenstijf niet komt.

Bij zulk een staat van geestelijke bloedwarmte is het zieleleven nog slechts even boven het vriespunt, en ontbreekt de ontvankelijkheid nog om diep geroerd te worden.

Ook voor deszullen heeft de ommekeer van jaar in jaar daarom wel beduidenis. Ze voelen er wel iets bij. Er trilt wel iets in hun hart, dat hen veelbaar aandoet. En ook bij hen gebruikt de Heere van leven en dood zulk een avond en morgen wel, om zoekend naar hen uit te gaan. Maar toch, tot het echte vinden en gevonden worden komt het bij hen niet.

Anderen zijn er, bij wie de thermometer geestelijk hooger graad aanwijst, en die in den voorhof reeds hun tenten opslagen. Hunner is reeds meer de kennis van het gebed, ze hebben meer omgang met de Schrift, ze kennen meer een bezig zijn in heilige dingen. En al kennen ze dan hun God nog niet in persoonlijke ontmoeting, toch hebben ze het geruisch van zijn kled geoorde, en is Hij langs de kloof der steentoren voor hen voorbijgegaan.

En natuurlijk heeft de vindenstijf in het keeren der jaren voor deze toezienenden reeds veel hooger beduidenis. Er zijn bij hen reeds oogenblikken, dat ze in hun gebed voelen hoe ze gevonden werden, al brak het eigen vinden nog niet door.

Maar toch, vindenstijf in vollen zin, en vindenstijf die tot overgeven en verwonderende aanbidding uitdrijft, brengt zulk een ommekeer en overgang van jaar in jaar slechts voor die heiligen die Gods verborgen omgang reeds kennen, en bij wie de thermometer van het geestelijk leven daarbinnen, op zonnige zomerwarmte staat.

Zoo is het een drang, die van Gods zijde uit het eeuwige in den tijd op een ieder aandringt, maar een drang, waarvan de stuwkracht in graad verschillend werkt, naar gelang de mensch er in zijn hart aan toe is.

Het is altoos uw God die u zoekt, en die niet allaat eer Hij u vinden zal. En al doolt nu de een nog over de velden, al zijn slechts kleinere groepen den voorhof binnengegaan, en al zijn de heiligen die in het heilighdom binnen tralen, nog dun gezaid, God zoekt ze allen, een ieder naar hij gezocht moet worden, en juist de ommekeer van jaar in jaar is een der machtige instrumenten die Hij bezigt om aan het zoeken zijn loon in het vinden te schenken.

Of ze bij God blijven zullen, is een andere vraag, maar gevonden worden er in zulk een vindenstijf duizenden bij duizenden, die „zeker wel weten, dat God hen op dien avond, en in dien morgen toch weer in de ziel geraakt heeft. Geraakt in tweeërlei stede, in hun nachtelijke hield en in hun zielekracht.“

Anderen spreekt men er over heen, en doet alsof ons leven hier eenig zijn zou. Dan ken men geen zorg en leet er gedachteeloos op toe. Maar als het jaar weer den hoek omgaat, en plotseling een zuiging van de eeuwigheid ons door ons wezen snijdt, sidert de ziel toch even.

Tegenover die eeuwige machten zijn we zoo klein, zoo niets. Dan vergaat onze inbeelding. De ontzettende realiteit vermaant ons. En het is in die siddering der ziel, dat de Heere van leven en dood ons vindt en raakt in het binneste van ons wezen. Dan weet de een nog niet wat dat is, en hij huivert. Een tweede herkent zijn God en trilt van heilig ontzag. Een derde ontluit zijn ziel voor den Heilige, die op hem aandringt, en aanbiddt.

Dat is de wonde onzer machteloosheid. Het weer wegzinken in onze diepe afhankelijkheid. Het nogmaals door de ziel ruischen van het lied der aanbidding: Niet ons, niet ons o, Heere, uw Naam alleen zijt eer!

Maar onmiddellijk daarmee gepaard gaat de tweede innerlijke aanraking, die ons aanstaat in onze zielekracht, in onze zondige existentie, in ons onheilig bestaan.

Als de apostel Christus' macht ziet, roept hij: „Heere, ga van mij uit; want ik ben een zondig mensch“. En juist daaraan herkent ge den vindenstijf, of die huivering ook over u ziel glijdt.

In vindenstijf vindt God u, en als God u vindt, voelt ge onmiddellijk bij de eerste aanraking zelve, den afstand, de tegenstelling, de tegenstrijdigheid tusschen den Heiligen in het eeuwige licht, en de donkere plekken in uw eigen zielsbestaan en in uw eigen verleden.

Dan komt de tweede siddering, en wat bij oud en nieuwjaar in den stroom van het menscheit leven een ongewone beroering brengt, het zijn die twee innerlijke schuddingen in de ure des vindens, als Gods almachtigheid ons ontzet, en onze eigen onheiligheid onze ziel van zelfaanklacht doet ineenkrimpen.

Maar hierbij blijft het niet.

Als God u zoekt en u vindt, ook al is het vooralsnog alleen om u een voorbijgaanden indruk van zijn mogendheid te doen gevoelen, dan verschrinkt Hij niet om te verschrikken en is de ontzetting nooit het eind van zijn weg.

Integendeel, de stormwind strekt nooit anders dan om het zuizen der zachte koelte in te leiden. Ontzetting ontluit de poorte der ontferming, uw innerlijke siddering is bestemd om over te gaan in vertrouwen. Genadig en barmhartig is de Heere en zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid!

Als Hij in de wisseling van het jaar u vindt, laat Hij zich vinden door u, en juist in dat vinden van uw God ligt de aanvang van uw vertrouwen op de toekomst.

Vanzelf is dit alleen denkbaar, zoo er reeds een zoeken naar uw God in uw ziel was. Wie nog onverschillig, en zichzelf genoezaam, buiten zijn God vrede vond, heeft aan die zaligheid des vertrouwens geen deel.

Maar kwaaunt gij reeds verder, was er in u reeds een begin van het verloochenen van uzelfen, merkt ge reeds dat ge van de wereld begint los te weeten, en riselt er reeds iets van binnen dat een vragen naar uw God werd, dan maakt genade ook voor u den vindenstijf weerkerig.

De overgang van Oudjaar in Nieuwjaar vernijnt dan uw gebed, verhoogt u ernst, spant u zielen. En moogt ge zoo, als in het aangezicht der eeuwigheid, uw God ontmoeten, dan staat voor u uw God tusschen u en uw toekomst, en wacht nu trouwe Herder u op, om ook dit komende jaar u aan zijn hand van stap tot stap te leiden.

Te leiden niet alleen door de moeilijkheden van dit aardse leven, maar te leiden ook door de worstelingen van uw geestelijk leven, en door beide u te leiden naar die enge poorte, waar door ge eens uit den tijd voor immer in de eeuwigheid zult overgaan.

Amsterdam, 24 Dec. 1903

Men las, in de *Haarlem Courant* de opmerking, dat Dr. Kuypers zich vergist had. Hij had ten onrechte, zoo werd beweerd, gesproken van het vijf en twintigjarig bestaan van de *Herant*. Het weekblad had reeds lang voor 1877 bestaan, en was gesticht door Dr. Schwarz.

Deze correctie is onjuist en berust op misverstand.

Ontkend wordt niet, dat er meerdere weekbladen ten onzent onder den naam van *Herant* zijn verschenen. Ons zijn er drie bekend. Ten eerste verscheen een weekblad onder dien naam, opgericht door Dr. Schwarz, dat in 1873 ophield te verschijnen. Ten tweede verscheen een weekblad onder dien naam in 1874, dat in de *struggle for life* zich niet lang staande hield. En in de derde plaats verscheen in 1877 een derde weekblad onder den titel *De Herant*, dat door Dr. Kuypers als een geheel nieuw blad werd opgericht, en nu onlangs 25 jaar bestaan heeft.

Te beweren, dat in dit laatste of derde weekblad het eerste herleefde, is een vergissing. De eerste *Herant*, die van Dr. Schwarz, was geen kerkelijk, maar een stichtelijk en politiek orgaan, dat vooral als politiek orgaan, van Mr. Groen van Prinsterer lot ontving. Het politiek karakter van dat orgaan werd nog sterker geaccentueerd toen Dr. Kuypers als redacteur optrad. En het is deze *Herant*, die in 1873 verdween en ophield te bestaan, toen ze in een dagblad, onder den titel *De Standdaard*, werd omgezet.

Zij, die de eerste *Herant* hadden aangekocht, en krachtens hun zeggenschap, dit weekblad in een dagblad omzette, hebben tot het in het leven roepen van de nu bestaande *Herant*, in geen enkel opzicht medegewerkt. Dit thans nog bestaande blad, is een geheel zelfstandig opgekomen orgaan, dat met de beide vroegere bladen, niets dan een deel van den titel gemeen heeft.

Vrede.

Ons Kerstfeest deed ons opnieuw den engelenzang met Efrata's velden beluisteren. Vrede op aarde, in de menschen en welbehagen, eere aan God in den hooge!

Dat met dien vrede niet bedoeld is, dat de komst van Christus aan allen strijd een einde zou maken, weten we wel. Ik ben niet gekomen, zoo heeft Christus zelf tot zijne discipelen gezegd, om vrede te brengen, maar het zwaard. Maar die worsteling, die van het Paradijs af begon, die al deze eeuwen doorging, die tot het einde der dingen niet ophouden zal, is toch niet het einddoel door God gesteld. Het is een worsteling, die met een volkomen overwinning van onzen Koning Immanuel eindigen moet, en dan daalt met het nieuwe Jeruzalem, de vrede op aarde neer, waarnaar het moegestreden menschenhart dorst.

En dit geldt niet alleen van den strijd tusschen de kerk en de wereld, tusschen het koninkrijk Gods en het rijk van den vorst der duisternis. De ecclesia militans heeft een strijd niet alleen naar buiten, maar ook naar binnen. Een strijd om de invloeden van den booze te keeren, het heilige heilig te houden, de majesteit van Gods Woord te handhaven, het koninklijk gezag van Christus Jezus op elk terrein te doen eerbiedigen. Zonder strijd in de kerk zou de ketterij niet zijn uitgebannen, de reformatie der kerk niet zijn tot stand gekomen, het Christelijk karakter der kerk niet zijn bewaard. Wie in de gemeenschap der geloovigen alleen van vrede weten wil, heeft de heilige roeping van Gods kind nog nooit verstaan.

Dat het afgeloopen jaar een jaar was van bange worsteling in den boezem onzer kerken mag daarom ons niet ontmoedigen. Op het kerkhof alleen heerscht volkomen rust. Maar waar leven is, daar is strijd. En dat onze kerken, die voor de oplossing van allerlei vragen geplaatst worden op het gebied der Zending, van de Diaconale zorg, van de Opleiding tot den Dienst des Woords enz. niet zonder worsteling der geesten daarop een antwoord vinden, kan niemand verwonderen. Mits de band der eenigheid en der liefde maar bewaard blijft, toont deze strijd dat onze Calvinisten geen ledereppelen zijn, maar mannen, die zelf denken, een eigen wil hebben en zich alleen overtuigen laten door Gods Woord.

Maar hoe noodzakelijk deze strijd ook zijn moge, niet de strijd zelf, maar de vrede is het einddoel, waarnaar Gods kind jaagt. Een tijdlang mag de worsteling duren, maar wanneer de beslissing gevallen is, de krachten zijn gemeten, dan zou voortzetting van den

strijd blijf geven van een lust tot twisten, die door de Schrift als in strijd met de roeping van Gods kind wordt gewaakt. En wanneer daarbij de strijd al meer van de beginselen afdwaaft en een verbitterd persoonlijk karakter aanneemt, dan dient het zwaard in de schede te worden gestoken. Of liever nog, de strijd, die zich keerde tegen broeders van hetzelfde huis, dient dan plaats te maken voor den strijd tegen den gemeenschappelijke vijand naar buiten.

Meer dan een jaar heeft nu op kerkelijke vergaderingen en in de kerkelijke pers het vraagstuk van de opleiding aller harten in beslag gehouden. De hoop, dat de Arnhemse Synode een oplossing brengen zou, is niet verwzenlijkt. De gedeeldheid van de opleiding bleef bestaan en de jongste benoemingen te Kampen toonden, dat men van geen vredelievende oplossing weten wil. Nu de beide vacatures te Kampen vervuld zijn, Dr. Bouwman de benoeming aanvaardde en Dr. Honig in plaats van Prof. Havincq benoemd werd en de benoeming in ernstige overweging nam, is samensmelting van de Theologische School met de Theologische Faculteit practisch onmogelijk geworden. Althans wanneer men onder deze samensmelting verstaat, dat de hoogleraren aan beide inrichtingen in één school vereenigd zullen worden.

Dat deze afloop ons smart, weten onze lezers. Er was een uitnemendler weg te vinden geweest. Thans mag wel publiek worden meegedeeld, dat de hoogleraren Bavinck en Biesterveld bij benoeming aan de Vrije Universiteit uitdrukkelijk bedongen hadden, dat zij tot 1 Mei van het volgende jaar te Kampen, de colleges zouden blijven waarnemen en eerst daarna hun ambt aan de Vrije Universiteit zouden aanvaarden. Indien curatoren naar den wensch der Generale Synode met nieuwe benoemingen gewacht hadden; de school voorloopig door de hoogleraren Bavinck en Biesterveld ware gehoupen en de kerken rustig den tijd hadden gehad om een buitengewone synode saam te roepen, dan zou naar onze overtuiging de afloop een andere zijn geweest.

Intusschen napleten baat niet. We staan thans voor voldongen feiten en hebben ons daarbij naar te leggen. Ook in de historie der kerk geregt God de Heere en door alle menscheit zonde en afdwaling heen volvoert Hij zijn heiligen raad.

In voortzetting van de polemiek over hetgeen geschied is, zien we dan ook geen heil. *De Wachter*, het nieuwe blad, dat voor de belangen der Theologische School strijden zal, houde ons ten goede dat wij den toegeworpen handschoen niet opnemen. Er zijn ernstiger en gewichtiger zaken aan de orde.

Nu de poging om door een nauwer verband met de Theologische School tegelijk de verhouding tusschen de Theologische faculteit en de Gereformeerde Kerken te regelen, mislukt is, rust op de Vrije Universiteit de roeping om het vraagstuk principieel op te vatten. Het verlijdt ons te kunnen meedeelen, dat in de eerste samenkomst van Directeuren, Curatoren, en Professoren besloten is een nieuw contract met de kerken te ontwerpen en een Commissie te benoemen, die deze zaak voorbereidt. De overtuiging is algemeen, dat het bestaande contract niet voldoet en aan de Gereformeerde Kerken in zake benoeming, schorsing en ontslag der Theologische professoren meer zeggenschap moet worden toegekend. De wijzigingen in de statuten, die op de Jaarvergadering te Utrecht waren voorgesteld met het oog op een nader verband met de Gereformeerde Kerken, zullen dan ook behoudens enkele formeele verbeteringen ongewijzigd worden gehandhaafd en op de volgende ledenvergadering aan de orde worden gesteld. De Vrije Universiteit wenscht haterzijds, waar de jongste Generale Synode een zoo welwillende houding tegenover deze stichting aannam, met de Gereformeerde Kerken een zoo nauw verband aan te gaan als dit met behoud van de rechten der wetenschap mogelijk is.

Wat de toekomst voor de Theologische School brengen zal, kan niemand zeggen. Het is mogelijk, dat de Gereformeerde Kerken, wanneer een normaal verband tusschen de Theol. faculteit en de Kerken gelegd is, het op den duur noch noodig noch wenschelijk zullen achten naast de Theologische faculteit een zelfstandige Theol. School in stand te houden. Twee inrichtingen voor de opleiding zijn op den duur voor onze Kerken financieel te kostbaar, en wanneer de stroom der studenten zich van Kampen naar Amsterdam verplaatst, dan zullen de Kerken wel genoodzaakt zijn de vraag onder de oogen te zien, of handhaving der Theologische School mogelijk is.

Tot zoolang de Kerken zelf deze vraag aan de orde stellen, berusten wij in den gegeven toestand. Nu aan de Theologische School voor de kathedra van de Dogmatiek een leerling der Vrije Universiteit benoemd is, die bekend staat als een der warmste voorstanders van de Universitaire idee, is er geen antagonisme tusschen beide Scholen te duchten. De dogmatische tegenstelling, die men wel eens tusschen Kampen en Amsterdam gemaakt heeft, is thans uitgewischt. Het vraagstuk der opleiding is daardoor veel zuiverder komen te staan.

Daarom, waar het afgeloopen jaar een jaar van strijd is geweest, daar brenge ons het nieuwe jaar een periode van rustige en vrede ontwikkeling. Voor den arbeid der wetenschap, voor de belangen van Gods koninkrijk, voor den bloei van ons kerkelijk leven is die rust broodnodig.

Bidt om den vrede van Jeruzalem; wel moeten zij varen die u beminnen.

Om mijner broeders en mijner vrienden wil zal ik nu spreken, vrede zij in u.

Om des huizes des Heeren onzes Gods wil, zal ik het goede voor u zoeken.

Onze kleding.

VI.

Naar de beschouwing der Schrift dient het kled dat niet als *meerdere aarde* voor den mensch, maar is het veelmeer een teeken van zijn *schande*. De Schrift staat daarin lijnrecht tegenover de hypothese der nieuwere geleerden, dat ons kled zijn oorsprong zou te danken hebben aan den lust van den mensch om zijn lichaam met allerlei sieraad te omhangen. Hoe gewichtig dit uitgangspunt is voor het geheele vraagstuk der kleding zal later door ons worden aangetoond. Thans is het voldoende er op te wijzen, dat naar Gods Woord de mensch in den oorspronkelijken staat der rechtheid geen kled droeg en het daarom kwalijk valt te denken, dat in het rijk der heerlijkheid het kled een blijvende plaats hebben zal.

Even beslist echter als de Schrift ons zegt, dat het kled naar de ordinantie Gods bij het menscheit lichaam niet hoort en slechts om der zonde, wil is tusschenbeide gekomen, even beslist leert ons dezelfde Schrift, dat in deze zondige wereld het kled niet gemist kan worden. Het duidelijkst bleek ons dat waar zelfs de hemelsche gestalten door God nooit anders getoond worden dan door het witte kled der heerlijkheid omhuld, omdat ons oog niet rein genoeg is om het naakte lichaam te aanschouwen. In deze zondige wereld, het kled af te leggen, is dus lijnrecht in strijd met de ordinantie Gods. De naaktheid, die in het Paradijs een teeken was van des menschen heerlijkheid *boven* het dier, maakt hem thans aan het dier gelijk. Al staat in de Schrift nergens een uitdrukkelijk gebod Gods, dat het den mensch ongeoorloofd is naakt te gaan, toch heeft de Christelijke moraal steeds volkomen terecht den eisch gehandhaafd, dat het kled niet mag worden afgelegd. Wie thans het naakte lichaam toont, schuift het schaamtegevoel uit en zinkt daarmee beneden het menscheitlijke peil. Het schaamtegevoel kent alleen de mensch; bij het dier wordt het niet gevonden. Waar het schaamtegevoel te loor gaat, verliest de mensch wat hem van het dier onderscheidt. Veel sterker dan door een uitdrukkelijk verbod, leert God de Heere ons hoe de schaamteloze naaktheid door Hem veroordeeld wordt, waar de Schrift van deze naaktheid alleen weet bij de vele vrouw, die zich aan de ontucht prijs geven, of bij degenen, die onder den bedwelmden invloed van den sterken drank alle besef van menscheit waardigheid verloren hebben. Het droeve voorbeeld van Noach's val en het wee u, dat de profet Habakuk uitroep tegen degenen „die hun naaste wijn te drinken geven en dronken maken, opdat ze hunne naaktheden aanschouwen“ (Hab. 2: 15) toont wel het duidelijkst, hoe de Schrift en bij den man en bij de vrouw dit onbeschaamd „zich ontblooten“ als een der ergste zonden verafschuwt.

Het is noodig hierop met nadruk te wijzen, omdat tegen dit verbod Gods de mensch zich steeds verzet heeft, en dit verzet heeft trachten goed te praten met allerlei drogredenen aan de eischen van de kunst, de gezondheid of het ethisch religieuze leven ontleend.

Op het feit, dat onze schilders en beeldhouwers bij voorkeur het naakte lichaam afbeelden en daarbij gebruik maken van het naakt model, werd reeds vroeger door ons gewezen. De kunstenaar, zoo zegt men, heeft niet naar de wet der zedelijkheid te vragen, maar alleen naar hetgeen de kunst van hem eischt. In Griekenland, waar de zin voor het schoone tot de hoogste ontwikkeling kwam, hebben de kunstenaars het menscheit lichaam naakt afgebeeld. Niet weinig droeg daartoe bij, dat bij de wedstrijden en gymnastische oefeningen de deelnemers alle kled aflegden. Het woord gymnastiek, van gymnos, naakt, afgeleid, wijst nog op deze zede. Deze wedstrijden en gymnastische oefeningen werden bij voorkeur bezocht door de beeldhouwers, die hier de modellen zochten voor hun arbeid. Zoo heeft de Grieksche kunstwereld, zegt men, juist door het zien van het naakte lichaam de inspiratie ontvangen voor die meesterwerken, die het hoogste ideaal der schoonheid ons toonen en daarom als klassieke kunst voor alle eeuwen maatgevend zijn. De Christelijke Kerk, die tegen deze heidense beelden reageerde en van het naakte model niets wils wilde, heeft de kunst in boeien geslagen. De Middeleeuwsche kunst met haar stijve heiligen-beelden, waaraan alle leven ontbrak, was aan dit feit te wijten. Eerst toen de renaissance haar intocht deed; toen de klassieke kunst weer in ere kwam; toen mannen als Michelangelo, Titiaan, Giorgione, Albrecht Dürer, het weer waagden het naakte lichaam tot model te kiezen en af te beelden herleefde de kunst. De kunstenaar heeft daarom geen andere keuze. Hij moet of het ideaal der kunst prijsgeven of hem moet geoorloofd zijn wat de Christelijke Kerk verbiedt. De vrije kunst kan aan geen moraal zich binden. Zij heeft alleen te gehoorzamen aan de wet der schoonheid. En de wet der schoonheid eischt, dat het lichaam naakt worde getoond.

Wat dit dilemma onjuist is, behoeft nauwelijks betoog. De Mozes van een Michelangelo, de Christus Consolator van een Thorwaldsen toonen, tot welke heerlijke scheppingen de Christelijke kunst in staat is ook waar zij het menscheit lichaam bekleedt afbeeldt. Maar al ware dit dilemma juist, dan zou hieruit alleen volgen, dat in onze zondige wereld voor deze kunst geen plaats was. Het hoogste kunstgenot weegt niet op tegen de waarde van één menscheitziel. Men behoeft slechts te vragen, wat er van deze „naakte modellen“ in de ateliers onzer schilders en beeldhouwers terecht komt, om te verstaan hoe deze „vrije kunst“ alleen gekocht wordt tot een prijs, die in de diepte vernedering van den naar Gods beeld geschapen mensch bestaat.

Van geheel andere zijde wordt tegen dezen

eisch de onze door zondige gevallen, worden, hen dub verward de klad vooral t patienten houden minst ge huizen, s voor hun de keuri begripiet met ern van alle kan. Vee praktiie der hyg dat het wendel schaamte naodel o zedelijke zegen zo het kled zet men liden o buitenlan heeft, wa geheelen nog wel t dan toch afzonderlij wijst er stap geda Gods, dat kled mo eisch, dat Terugkeer van den naaktheid verre te v ciliviseerde moraal in heden mer Dr. Strat leeren. Mo aan Israel nam dit l Mozes met nelfke beg hulde gest dan het na klein volk, door snelle houden te De hygien omgekeerd, de mensche hem schie Gods gebou dezelfde ta Paradijs ric niet eten v dat als ge he

En eind spraak ook dweeplekie een religieu nieten in d de „Broeder de Reforma land en ool tingen die stonden, h gereageerd, zoo heette h dit in de z kind was v moest zijn openbaren, Gelijk Ada waren en z ook Gods v gevoel over prijs geven. niet. In geh ontkleeden, zoo de vol vleesch te. Amsterdam uit de gesch is. 11 Febria Hortensius it waren in c aantal wede bijeen, onder profet Dirk uur lang ge hij zijn storn wapenen af, dit alles in zijnde zonde beval hij de zonden volge ontkleeden, hebben, zoov hebben sondi Hortensius v ontkleedt, da behouden, da hoofde zoude Propheet ghe uyt der Aen was in het achtende sul offerhande te profet hun bende naakte e onder sch griseijlijk gebr wee, de wrake e de halve a zij eindelijk g toen moest er om hen te d Niet onwaars tenis de besch confessie teget dat zij niet al en de gemeec invoeren, ma waren, die G heeft.“

En nu mees hoort tot het